

การพัฒนางานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วม ของเครือข่าย อสม อปท ควบคุมโรคแบบยั่งยืน

The development of prevention and control of dengue fever by participation.

Network of volunteers for disease control sustainable

รพ.สต.ดอนแคนใต้

introduction

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่มีความสำคัญ เนื่องจากการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยสูงขึ้นตลอดเวลา 30 ปี ที่ผ่านมา องค์การอนามัยโลกประมาณการว่ามีประชากรในเขตร้อนมีความเสี่ยงต่อโรคนี้ จำนวน 2,500 ล้านคน สำหรับในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียใต้และ เอเชียอาคเนย์มีการเพิ่มของผู้ป่วยเกือบทุกประเทศ

introduction

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคประจำถิ่นที่คุกคามต่อสุขภาพ ของประชากรโลกโดยเฉพาะในประเทศเขตร้อนและ เขตอบอุ่น จากข้อมูลรายงานการเฝ้าระวังโรคไข้เลือด ออกของประเทศไทย พ.ศ. 2545-2555 พบอัตราป่วย เท่ากับ 62.59 ถึง 183.59 ต่อประชากรแสนคน ผู้เสียชีวิตจำนวน 48–139 ราย

โดยปี พ.ศ.2553 มีอัตราป่วย สูงสุด และยังคงสูงต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังพบว่า พ.ศ. 2555 แนวโน้มของโรคเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเห็นได้จากจำนวนผู้ป่วยในช่วงปลายปีมีลักษณะคงที่ ไปจนถึงต้น พ.ศ. 2556ซึ่งแตกต่างจากทุกปีที่ผ่านมาที่พบผู้ป่วยมากกลางปีหรือช่วงฤดูฝนและค่อยๆลดลง ในช่วงปลายปี จึงคาดว่าปี พ.ศ.2556

introduction

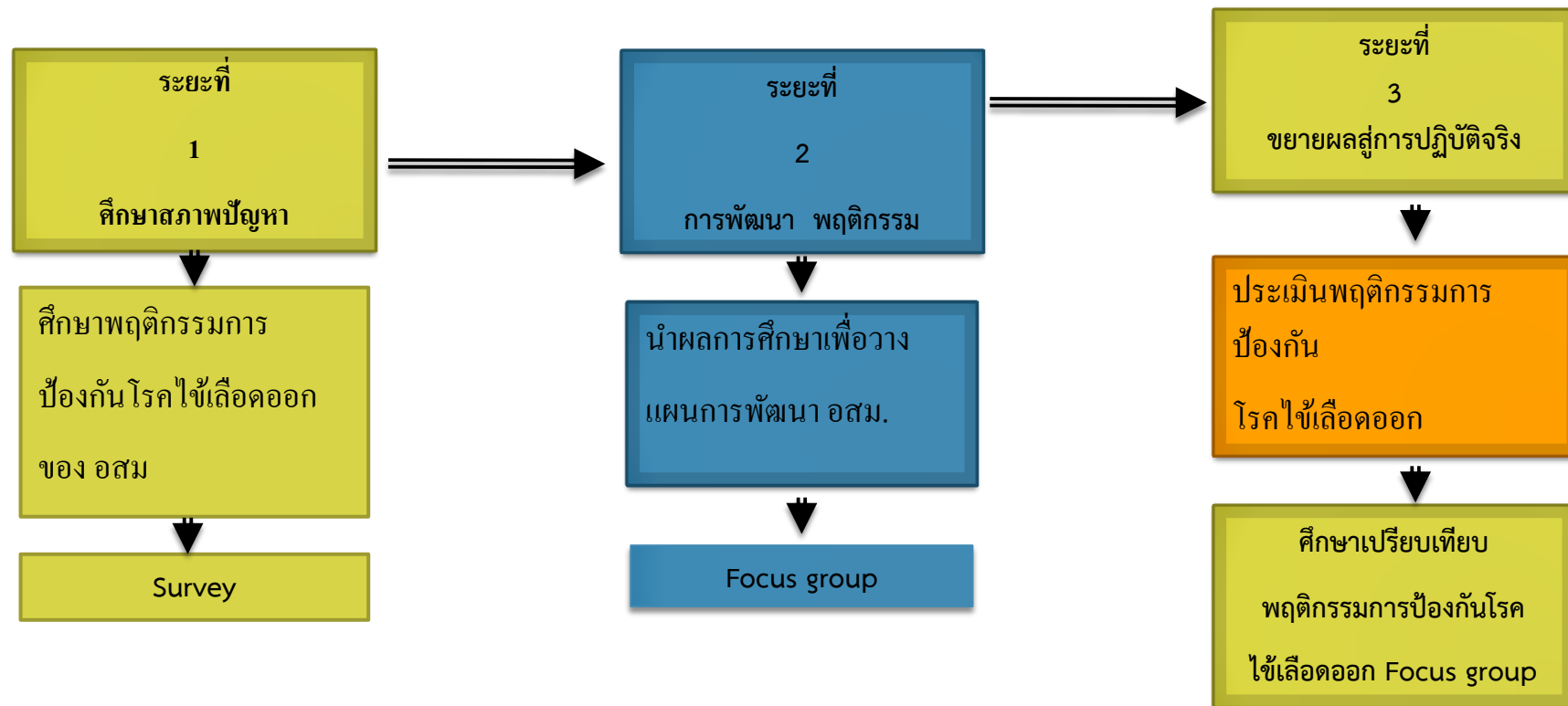
โรคไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อที่ทำให้มีผู้ป่วยในแต่ละปีจำนวนมาก และอาจรุนแรงมีภาวะช็อกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุทำให้เสียชีวิต การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหาไข้เลือดออกในตำบลหนองลาดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนและหลังพัฒนาจำแนกเป็นรายปี ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยประกอบด้วย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การถอดบทเรียนและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะเวลาในการศึกษา 6 เดือน ช่วงมีการระบาด

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ❖ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
- ❖ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือด ออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริง
- ❖ เพื่อขยายผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรค ไข้เลือดออก โดยการส่งเสริมการทำงานแบบมี ส่วนร่วม ตามสภาพจริง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนแคนใต้

จากผลการดำเนินงาน

- การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อศึกษา พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก การพัฒนา พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยการส่งเสริม การทำงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริง การประเมิน พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก และการขยาย ผลการพัฒนาสู่การปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำบ้าน (อสม.) ทุกคนที่อยู่ในการดูแลของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนแคนใต้ โดยมีกระบวนการศึกษา ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านประกอบซึ่งผู้วิจัยพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ 6 (Health Believe Model) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้
- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน
- ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกจำนวน 10 ข้อ
- ส่วนที่ 3 การรับรู้โรคไข้เลือดออก ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือดออกจำนวน 10 ข้อ การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก จำนวน 9 และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้เลือดออก
- จำนวน 8 ข้อ
 - ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกจำนวน 11 ข้อ
 - 2.กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม
 - ตาม
 - สภาพจริงโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่
 - ❖ การวิเคราะห์ปัญหา
 - ❖ วางแผน
 - ❖ ลงมือปฏิบัติ
 - ❖ และประเมินผล

ประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยทดสอบความตรง(Validity)โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.9 และหาค่าความเที่ยง (Reliability) ใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มที่คล้ายกันกับกลุ่มที่ทำการศึกษา จำนวน 25 คนผลการวิเคราะห์ ดังนี้1) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค

ใช้เลือดออกมีค่าความเชื่อมั่น .68 การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก มีค่าความเชื่อมั่น .72) การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคไข้เลือดออก มีค่าความเชื่อมั่น .84และ 4)พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกมีค่าความเชื่อมั่น .88

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และได้มีการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลประโยชน์ของการทำวิจัยผู้ร่วมวิจัยมีสิทธิในการไม่เข้าร่วมวิจัยหรือขอถอนตัวออกจากงานวิจัยได้ โดยไม่มีผลกระทบใดๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและรายงานผลการวิจัยเป็นภาพรวม

วิธีการศึกษา

- ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา

1.1 ศึกษาสภาพปัญหา โดยการสำรวจพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. โดยใช้แบบประเมินสรุปผลการสำรวจพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม.

- ระยะเวลาที่ 2 พัฒนาพฤติกรรม

2.1 นำผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในกลุ่ม อสม. มาเป็นข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับแกนนำ อสม. ในแต่ละหมู่บ้านเพื่อวิเคราะห์และทบทวนพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม.

2.2 นำข้อมูลมาวางแผนร่วมกับ อสม. กระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมของ อสม.

ตาม แนวทางการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริงของพื้นที่ ประกอบด้วยการอบรมให้ความรู้ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ระยะที่ 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ระดับคะแนนของการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้เลือด

- ออกการรับรู้ความรุนแรงของการเป็นโรคไข้เลือดออกการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคและพฤติกรรม
- การป้องกันโรคไข้เลือดออกหลังได้รับการอบรม โดยใช้ความถี่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ใช้สถิติวิเคราะห์หาความแตกต่างโดยเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการ

- เกิดโรคไข้เลือดออกการรับรู้ความรุนแรงของการเป็นโรคไข้เลือดออก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรค
- และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้วยค่าสถิติ **paired**

t-test

สำรวจประชาชนในพื้นที่ทั้ง 5 หมู่บ้าน

โดยใช้แบบสอบถาม ในการสำรวจ พบว่าประชาชนยังขาดองค์ความรู้
เรื่องโรคไข้เลือดออก

1. บ้านสายปลายหลาย	คิดเป็นร้อยละ	55
2. บ้านนาหมาไ้	คิดเป็นร้อยละ	45
3. บ้านดอนแคนใต้	คิดเป็นร้อยละ	36
4. บ้านดอนสัมพันธ์	คิดเป็นร้อยละ	40
5. บ้านดอนแคนเหนือ	คิดเป็นร้อยละ	39

อสม./ประชาชนในพื้นที่/นักเรียน

นำความรู้ที่มีสู่การปฏิบัติทุกครัวเรือน ในช่วงฤดูฝน ตลอดทั้งปี

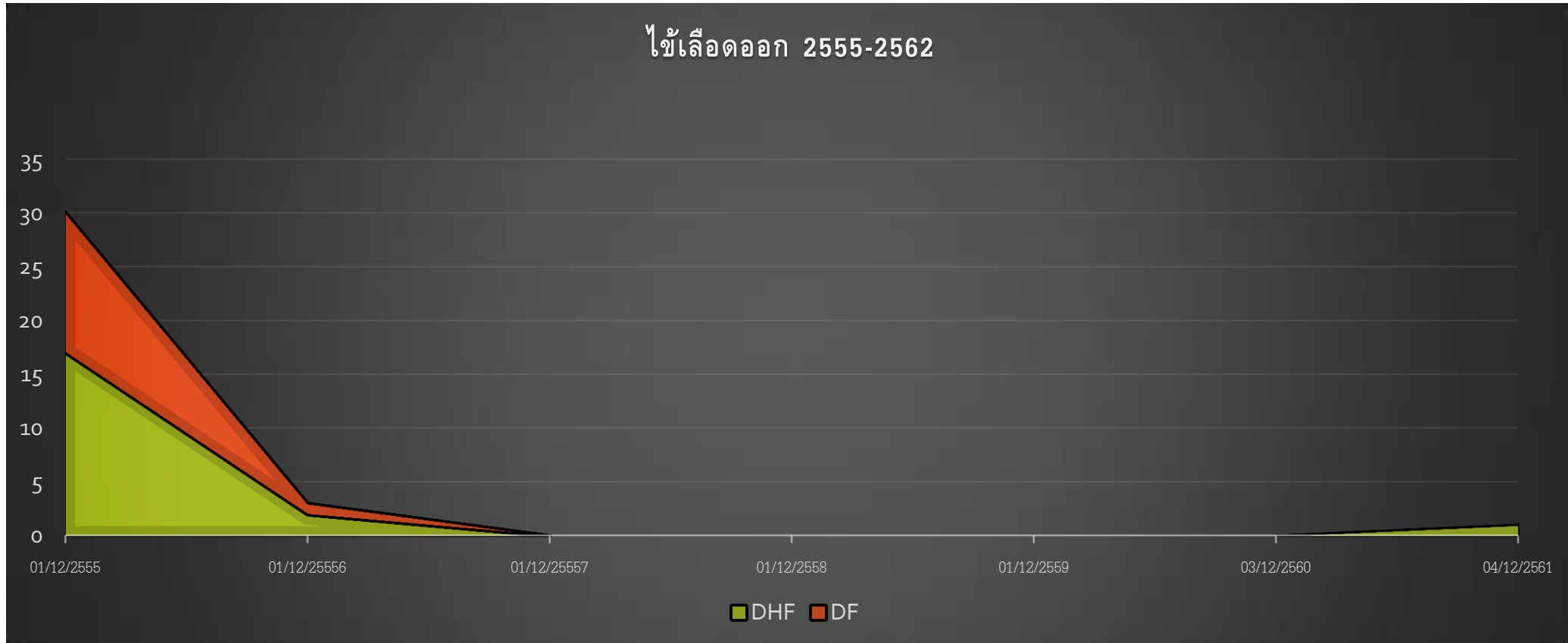
นำความรู้ที่มีสู่การปฏิบัติทุกครัวเรือนตลอดทั้งปี หรือหมู่บ้านที่มีระดับ

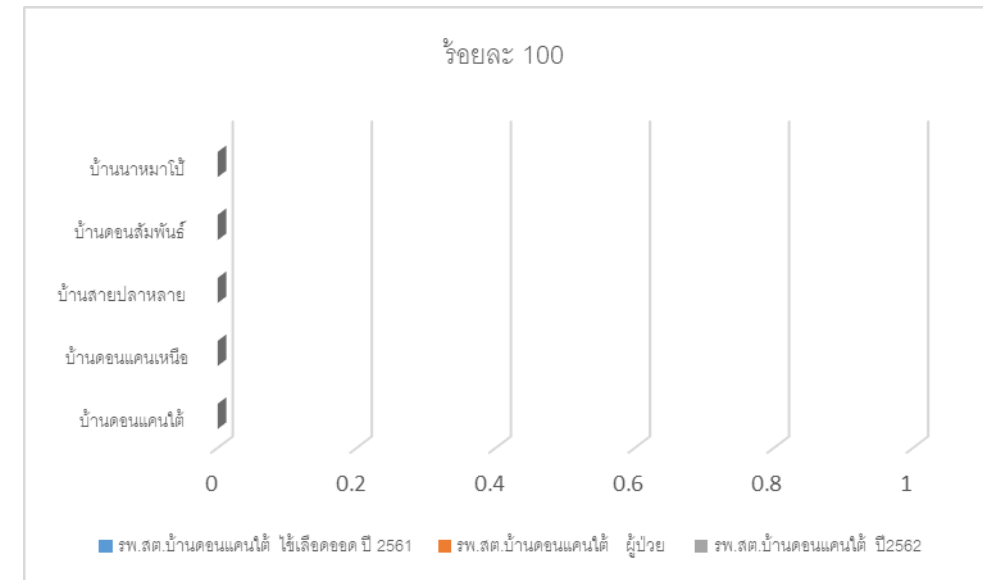
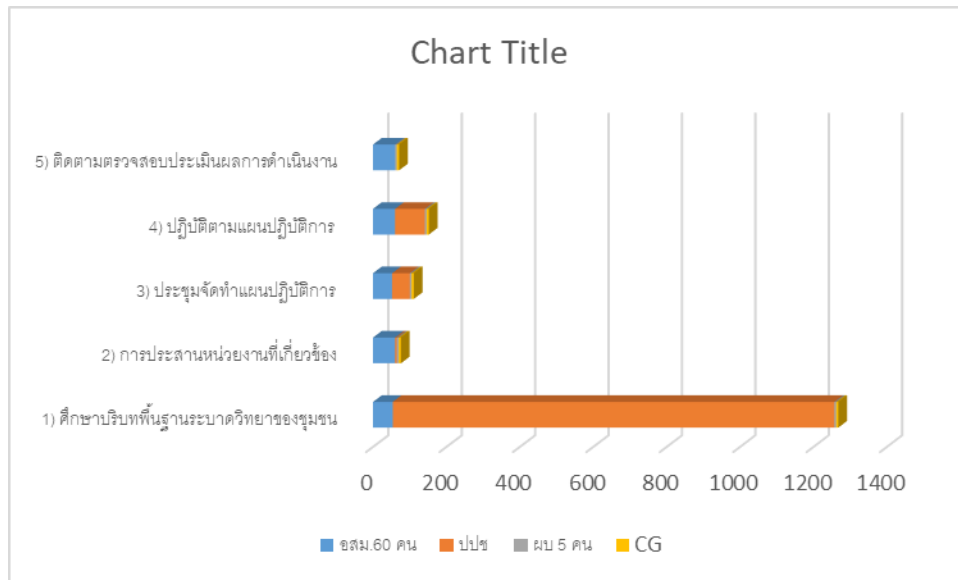
ผลการทดสอบองค์ความรู้หลังได้ intervention พบว่าประชาชนมีความรู้ โรคไข้เลือดออก

1. บ้านสายปลายหลาย	คิดเป็นร้อยละ	85
2. บ้านนาหมาป้	คิดเป็นร้อยละ	86
3. บ้านคอนแคนใต้	คิดเป็นร้อยละ	88
4. บ้านคอนสัมพันธ์	คิดเป็นร้อยละ	91
5. บ้านคอนแคนเหนือ	คิดเป็นร้อยละ	79

สถานการณ์โรค

ไข้เลือดออก 2555-2562

การควบคุมของ รพ.สต.บ้านดอนแคนใต้ ควบคุมได้ ร้อยละ
100 ไม่พบผู้ป่วยตลอดทั้งปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า หลังการพัฒนาตำบลหนองลาดผ่านการประเมินอำเภอควบคุมโรคเข้มแข็งลดแบบยั่งยืนตามคุณลักษณะ 5 ด้าน อัตราป่วยโรคไข้เลือดออกลดต่ำกว่าค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ในปี 2555- 2562 ยังไม่มีรายงานผู้ป่วย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการป้องกันควบคุมโรคลดลง ในปี 25560 แนวทางการดำเนินงานป้องกันควบคุมไข้เลือดออกที่พัฒนาขึ้นตามหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ศึกษาบริบทพื้นฐานระดับชาติวิทยาของชุมชน
- 2) การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ
- 4) ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ
- 5) ติดตามตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน
- 6) สรุปผลการดำเนินงานและนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาในครั้งต่อไป

ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงานครั้งนี้ คือ การทำงานเป็นทีมของภาคีเครือข่าย การศึกษาข้อมูลระดับชาติวิทยาชุมชนและนำมาใช้ในการดำเนินงาน